

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu Mgr. Miroslavy Lemešovej, PhD.

Názov práce: Vyučovanie psychológie v terciárnom vzdelávaní nepsychologických študijných odborov

Autor: Mgr. Miroslava Lemešová, PhD.

Oponent: prof. PhDr. Oľga Zápotočná, CSc.

Študijný odbor: Odborová didaktika

Uchádzačka o vedecko-pedagogický titul docent v odbore Odborová didaktika Mgr. Miroslava Lemešová, PhD. pôsobí na Pedagogickej fakulte UK od roku 2009. V rámci svojej profilácie sa dlhodobo venuje skúmaniu a vyučovaniu psychologických predmetov určených pre psychologické i nepsychologické študijné odbory. Svojou vedecko-pedagogickou a publikačnou činnosťou systematicky a konzistentne prispieva nie len k rozvíjaniu základného poznania v danej oblasti, ale osobitne a najmä jeho aplikácii do vzdelávania.

1. Hodnotenie predložených dokumentov habilitačného spisu

Skôr než prejdem k hodnoteniu predloženej habilitačnej práce uchádzačky, pokúsim sa stručne vyjadriť aspoň k niektorým z výsledkov a prínosov jej doterajšej vedeckej činnosti. Pokiaľ ide o kvantitatívne hodnotenie, z priloženého habilitačného spisu je zrejmé, že prakticky vo všetkých položkách požadované kritériá potrebné k udeleniu titulu docenta, výrazne prekračuje. Počas svojej kariéry sa spolupodieľala na riešení viacerých projektov VEGA a KEGA zameraných na psychologické vzdelávanie, v rokoch 2022-24 ako vedúca riešiteľka a v súčasnosti spoluriešiteľka projektu APVV. Z vlastných skúseností s posudzovaním niektorých z nich môžem povedať, že spoločným menovateľom týchto projektov bola vždy vysoká úroveň kvality po stránke koncepcnej, metodologickej i odborovo-didaktickej.

Špecifikom projektov na ktorých participovala boli - okrem vedeckých výstupov – aj početné a mimoriadne kvalitné výstupy pre vzdelávaciu prax. Jej prínos k inovácii a skvalitňovaniu psychologického vzdelávania je však podstatne širší. Okrem metodických publikácií a výstupov KEGA, kurzov a programov sociálno-psychologického tréningu, podielu na tvorbe vzdelávacích štandardov, publikovala množstvo popularizačných prác vrátane učebníc a študijných textov. Aktívne pôsobí v rámci Slovenskej asociácie pre učiteľstvo psychológie, zúčastňuje sa početných domácich i zahraničných podujatí vrátane pozvaných prednášok a organizačných aktivít, za ktoré získala okrem niekoľkých formálnych ocenení najmä všeobecné uznanie pedagogickej verejnosti. V neposlednom rade nemožno vynechať jej bohatú pedagogickú činnosť na materskom pracovisku, kde sa okrem vlastnej prednáškovej činnosti, vedenia kurzov a školenia niekoľkých desiatok úspešných a viacerých ocenených kvalifikačných prác, podieľa na koncipovaní nových študijných jednotiek, vývoji a garantovaní študijných programov a ďalších aktivitách fakultných orgánov a komisií.

V závere tejto časti posudku by som sa ešte v krátkosti vyjadrila k publikačnej činnosti uchádzačky. Ako už bolo povedané, z hľadiska kvantitatívneho hodnotenia je primeraná, resp. nadpriemerná. Obsahové zameranie a koncentrácia na problematiku psychologického vzdelávania dokumentuje vysokú mieru špecializácie uchádzačky, čo sa nevyhnutne odráža aj na úrovni kvality publikácií. Charakteristickým znakom jej vedeckej tvorby, ktorý si tiež zasluhuje ocenenie je, že vzniká v tímovej spolupráci. Väčšina publikácií je výsledkom práce kolektívu spoluautorov, s väčším či menším podielom uchádzačky, aj keď v mnohých publikáciách je prvou alebo samostatnou autorkou. Ďalším znakom jej tvorby je, že – z hľadiska všeobecne platných kritérií a kategórií publikačnej činnosti – je mimoriadne pestrá a rôznorodá. Pokrýva široké spektrum scientometricky viac i menej hodnotených, avšak mimoriadne dôležitých a z hľadiska aplikácie teoretických

poznatkov do praxe vzdelávania hodnotných odborných publikácií. Z najvýznamnejších, resp. silných kategórií publikačnej činnosti možno výberovo vyzdvihnúť jednu zahraničnú monografiu (AAA) so 60-percentným podielom autorky a tri domáce vedecké monografie (AAB) s priemerným cca 50-percentným autorským podielom. Značný podiel na vlastnej autorskej publikačnej činnosti majú aj kapitoly a zborníkové príspevky. Časopisecké štúdie - pokrývajú všetky kategórie (karentované, impaktované, zahraničné aj domáce), s primeraným citačným ohlasom viazaným na rok vydania, krajinu a jazyk publikácie. Každopádne štatistika citačných ohlasov je z hľadiska podielu indexovaných, domácich a zahraničných citácií vyvážená.

Na záver tejto časti môjho posudku by som rada konštatovala, že prínos autorky pre prax v oblasti psychologického vzdelávania je neprehliadnuteľný, spočíva najmä v obohacovaní teoretického poznania vlastným empirickým výskumom, inšpirovaným spoluprácou s relevantnými domácimi aj zahraničnými partnermi, štúdiom aktuálnych zahraničných trendov v danej oblasti a ich sprostredkúvaním domácemu publiku prostredníctvom systematickej vzdelávacej a publikačnej činnosti.

2. Hodnotenie predloženej habilitačnej práce

Samotná habilitačná práca má charakter vedeckej monografie (AAB), hoci v tomto zmysle nebola ešte do publikačnej činnosti autorky započítaná. Viaceré silné stránky akademického pôsobenia autorky opisované v predošlej časti posudku sa na jej kvalite bezprostredne podieľajú. Pri jej hodnotení sa preto pokúsim vyhnúť ich opakovaniu a byť čo najstručnejšia.

V prvom rade by som vyzdvihla jej koncepcnosť a veľmi dobre vystavanú obsahovú štruktúru, tvorenú dvoma východiskovými a troma empirickými kapitolami. Prvá kapitola má viac-menej informačný charakter, resp. je výsledkom mapovania a kritickej reflexie súčasného poznania, vzdelávacej praxe a podôb vyučovania psychológie v rôznych nepsychologických odboroch, nielen v domácom, ale aj v medzinárodnom kontexte. Dokumentuje, že vyučovanie psychológie sa rozvíja a napreduje predovšetkým v univerzitnom vzdelávaní psychológov, v príprave ostatných nepsychologických profesií viac-menej stagnuje. Autorka sa tu (ostatne ako aj v celej práci) opiera o široké spektrum zdrojov a zahraničných štúdií, v rámci ktorých identifikuje kľúčové otázky a problémy psychologického vzdelávania v odboroch ošetrovateľstvo, medicína, sociálna práca, ekonomické disciplíny a v neposlednom rade učiteľské odbory, ktorým venuje osobitnú pozornosť.

Teoretickým úvodom a prínosom do skúmanej problematiky je najmä druhá kapitola, v ktorej autorka rámčuje „*Východiská hodnotenia psychologického kurikula*“ prostredníctvom prezentácie a vymedzenia teoretického konceptu „psychologickej gramotnosti“ (2.1) a jeho dopadov na vyučovanie psychológie v nepsychologických odboroch vysokoškolského vzdelávania v zmysle rozvíjania sociálno-psychologických kompetencií a funkčného prepájania psychologickej teórie a poznania so špecifickými potrebami príslušnej profesijnej praxe. Ďalšie konkrétnejšie odporúčania pre koncipovanie a hodnotenie vzdelávacej praxe rozvíja v nasledujúcej stati (2.2) s doplnením o kritériá formulované Výborom pre otázky vzdelávania pri EFPA (Európskej federácii psychologických asociácií, s. 23-30). Uvedené koncepty tak tvoria základné východisko hodnotenia a interpretácie výsledkov nasledujúcich empirických analýz.

Nasledujúce kapitoly prezentovanej habilitačnej práce predstavujú tri samostatné empirické štúdie zamerané na tri kľúčové aspekty skúmanej problematiky: Obsahového zamerania a procesuálnej stránky psychologických kurikul, ich prínosov z pohľadu študentov a v neposlednom rade z hľadiska hodnotenia podmienok úspešného osvojovania si psychologického kurikula (t.j. facilitujúcich aj inhibujúcich faktorov učenia). Aj keď by sa celkom legálne dalo očakávať, že pôjde o nejakú syntézu doteraz realizovaných starších výskumov a ich zistení, pravdou je, že ide o pôvodné, samostatné a aktuálne empirické štúdie, realizované v predošlom akademickom roku, alebo v priebehu posledných troch-štyroch rokov (pri dlhodobejšom zbere dát). Všetky tri štúdie sa vyznačujú vlastnými cieľmi výskumu, premyslenou, podrobne opísanou a náročnou metodológiou. Osobitnú pozornosť si zasluhuje už len rozsah zozbieraných dát. V prvej štúdii – zameranej na obsahové analýzy dostupných psychologických kurikul v nepsychologických študijných odboroch, napr. ani nejde o výskumnú vzorku, ale (v prvej fáze) o spracovanie všetkých dostupných dokumentov – opisov všetkých nepsychologických študijných odborov. V druhej fáze potom o analýzy študijných programov a informačných listov psychologických predmetov všetkých verejných a štátnych slovenských vysokých škôl. Empirické dáta získané analýzou dokumentov sú precízne spracované s využitím adekvátnych štatistických metód, interpretované v kontexte teoretických východísk hodnotenia rozpracovaných v teoretickej časti práce. Výsledkom je veľmi komplexný obraz o stave, rozsahu, zameraní a čiastočne aj procesuálnej stránke vyučovania psychológie v terciárnom vzdelávaní v širokom spektre nepsychologických študijných odborov s osobitným zameraním na učiteľské študijné programy. Prostredníctvom vedeckej analýzy školsko-

politických dokumentov prinášajú vzácne zistenia o tom, ako je to s psychologickým vzdelávaním a rozvíjaním psychologickkej gramotnosti vysokoškolákov takpovediac „na papieri“.

Ďalšie dve štúdie potom vypovedajú už aj o realite psychologického vzdelávania v zmysle jeho dopadov, resp. hodnotenia zo strany študentov. Opierajú sa o dotazníkové výpovede cieľavedome vybraných vzoriek študentov, spracované kvantitatívne aj kvalitatívne, s využitím jedného prevzatého a overeného dotazníka zameraného na hodnotenie prínosov psychologického vzdelávania (štúdia 2) a dotazníka vlastnej konštrukcie, zameraného na hodnotenie všeobecnejších otázok a podmienok vzdelávania, resp. facilitujúcich vplyvov a bariér učenia (štúdia 3).

V tejto chvíli je zjavné, že akékoľvek ďalšie pokusy o priblíženie výsledkov a výskumných zistení prezentovanej habilitačnej práce nie je v reálnych možnostiach tohto posudku. Každopádne môžem zodpovedne konštatovať, že ide o zistenia mimoriadne dôležité, vo vzťahu k vzdelávacej praxi prínosné a zaujímavé. Ako vysokoškolský pedagóg si na práci Mgr. Miroslavy Lemešovej, PhD. (a celého tímu, s ktorým počas svojej akademickej kariéry spolupracuje) vážim a oceňujem najmä to, že veľmi dôsledne zdôrazňujú potrebu prepojenia psychologickkej teórie a praxe, s ohľadom na špecifické obsahy a potreby cieľovej skupiny, či už ide o študijný odbor, profesiu alebo – v učiteľskom vzdelávaní – vekovú kohortu budúcich žiakov a študentov. A tiež to, že tento zámer, pri súčasnom dôraze na procesnú stránku vzdelávania, dotahujú do podoby konkrétnych a kvalitných metodických materiálov a publikácií, čo má z hľadiska prínosu pre odborovú didaktiku všeobecne kľúčový význam.

Podnety do diskusie:

- Koncept psychologickkej gramotnosti je v práci vymedzovaný, chápaný a skúmaný v kontexte vzdelávania a psychologickkej prípravy v nep psychologických študijných odboroch. Zaujímalo by ma, či a do akej miery, resp. v akom zmysle súčasné psychologické vzdelávanie – t. j. vzdelávanie psychológov – tento trend rešpektuje, resp. akceptuje? Dali by sa urobiť nejaké porovnania a hodnotenia psychologických univerzitných pracovísk v SR, ČR a vo svete?
- Zameranie a obsahy psychologického kurikula v učiteľských odboroch sa dajú celkom zmysluplne odvíjať od stupňa vzdelávania – t. j. vekovej kategórie cieľovej skupiny. Napr. v prípade predškolskej a elementárnej pedagogiky si to vieme celkom dobre predstaviť a aj Vaše zistenia naznačujú (ak sa nemýlim), že stav v týchto odboroch je celkom uspokojivý. Zaujímalo by ma, ako sa vysporiadať s psychologickým vzdelávaním učiteľov nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania, t. j. študentov Učiteľstva akademických predmetov, resp. učiteľov dospelujúcej mládeže, opantanej súčasným dynamicky sa meniacim svetom technológií, sociálnych sietí a umelej inteligencie?

Záver:

Na základe preštudovania predloženého habilitačného spisu, publikačnej činnosti a prezentovanej habilitačnej práce Mgr. Miroslavy Lemešovej, PhD. konštatujem, že ide o zrelú vedeckú osobnosť a uznávanú autoritu v domácom aj medzinárodnom kontexte. Prínos jej práce v oblasti vyučovania psychológie v terciárnom vzdelávaní je významným príspevkom pre rozvoj psychologického poznania a zvyšovania kvality psychologického vzdelávania. Práca jednoznačne spĺňa požadované kritériá na získanie vedecko-pedagogickej hodnosti docenta. Odporúčam, aby bol Mgr. Miroslava Lemešovej, PhD. po úspešnom habilitačnom konaní udelený akademický titul docenta v odbore Odborová didaktika.

V Bratislave, 6. 2. 2026

O. Zápotočná

.....
podpis